

STARÁ ZMLUVA

GENEZIS

PRVÁ MOJŽISOVA KNIHA

Stvorenie sveta

1 Na počiatku stvoril Boh nebo a zem. ² Zem bola pustá a prázdna, tma bola nad prahlbinou a Boží duch sa vznášal nad vodami.

³ Boh povedal: „Nech je svetlo!“ A bolo svetlo. ⁴ Boh videl, že svetlo je dobré, a oddelil svetlo od tmy. ⁵ Boh nazval svetlo dňom a tmou nazval nocou. Bol večer, bolo ráno, prvý deň.

⁶ Boh povedal: „Nech je obloha uprostred vôd a nech oddeľuje vody od vôd!“ ⁷ Boh utvoril oblohu a oddelil vody pod oblohou od vôd nad oblohou. Tak sa aj stalo. ⁸ Boh nazval oblohu neбом. Bol večer a bolo ráno, druhý deň.

⁹ Boh povedal: „Nech sa vody, ktoré sú pod neбом, nahromadia na jedno miesto a nech sa ukáže pevnina!“ Tak sa aj stalo. ¹⁰ Boh nazval pevninu zemou a nahromadené vody nazval morom. Boh videl, že je to dobré. ¹¹ Boh povedal: „Nech zem vydá sviežu zeleň, semenné rastliny a ovocné stromy, ktoré rodia na zemi ovocie so semenom svojho druhu!“ Tak sa aj stalo. ¹² Zem vydala sviežu zeleň, semenné rastliny svojho druhu a ovocné stromy so semenom svojho druhu. Boh videl, že je to dobré. ¹³ Bol večer a bolo ráno, tretí deň.

¹⁴ Boh povedal: „Nech sú svetlá na nebeskej oblohe, aby oddeľovali deň od noci a označovali obdobia, dni a roky!“ ¹⁵ Nech svietia na nebeskej oblohe a osvetľujú zem!“ Tak sa aj stalo. ¹⁶ Boh utvoril dve veľké svetlá: väčšie, aby vládlo dňu, a menšie, aby vládlo noci; urobil aj hviezdy. ¹⁷ Boh ich umiestnil na nebeskej oblohe, aby svietili na zem, ¹⁸ aby vládli vo dne i v noci a oddeľovali svetlo od tmy. Boh videl, že je to dobré. ¹⁹ Bol večer a bolo ráno, štvrtý deň.

²⁰ Boh povedal: „Nech sa hmýria vody živými tvormi a vtáky nech lietajú nad zemou pod nebeskou oblohou!“ ²¹ Boh stvoril veľké morské zvieratá a všetky živé tvory, ktorými sa hmýria vody, a všetky druhy okridlených vtákov. Boh videl, že je to dobré. ²² Boh ich požehnal a povedal: „Plodte sa a množte sa a naplňte vodu v moriach; vtáctvo nech sa množí na zemi!“ ²³ Bol večer a bolo ráno, piaty deň.

²⁴ Boh povedal: „Nech vydá zem rôzne druhy živých tvorov: dobytkov, plazy a divú zver!“ Tak sa aj stalo. ²⁵ Boh utvoril rôzne druhy divej zveri, dobytko a plazov. Boh videl, že je to dobré.

²⁶ Boh povedal: „Utvorme človeka na svoj obraz, na svoju podobu. Nech ľudia vládnu nad morskými rybami, nebeským vtáctvom, dobytkom, nad celou zemou a nad všetkými plazmi, čo sa hýbajú po zemi!“

²⁷ Boh stvoril človeka na svoj obraz;
na Boží obraz ho stvoril.
Stvoril ich ako muža a ženu.

1,1 Ž 96,5; Iz 40,21; Jer 10,12; Jn 1,1-3; Kol 1,16; Heb 1,10; Zj 4,11 **1,2** Iz 45,18; Jer 4,23 **1,3** Ž 33,6; 147,15; Jn 8,12; 2Kor 4,6; Jn 1,5; Sir 42,15 **1,4** Koh 2,13; 2Kor 6,14 **1,5** Jer 33,20; 2Pt 3,8 **1,6** Ž 104,2; Sir 43,1 **1,7** Ž 148,4 **1,8** Job 9,8; Jer 10,12 **1,9** Job 38,8-11; Ž 33,7; 95,5; 104,7-9; Prís 8,29; Sir 43,15; 2Pt 3,5 **1,10** Ž 90,2 **1,11** Ž 104,14; 1Kor 15,38; Heb 6,7 **1,12** Iz 61,11 **1,14** Gn 8,22; Ž 74,16; 136,7; Jer 31,35; Sir 43,6-7; Bar 3,33-35; 6,59 **1,15** Ž 19,6 **1,16** Job 31,26-27; Sir 42,16; 43,6-9; Jk 1,17 **1,18** Jer 33,20-25 **1,20** Job 12,7-9; Ž 146,6; Sir 16,26; Sk 17,25 **1,21** Ž 74,13; 104,25; Iz 27,1; Ez 32,2; Dan 3,79 gr. **1,22** Prís 10,22 **1,24** Jer 27,5 **1,25** Gn 7,21-22 **1,26** Gn 5,1; Ž 100,3; Múd 2,23; 10,2; Sir 17,3-4; Kol 1,15; Jk 3,9 **1,27** Gn 2,7; Ž 119,73; Mt 19,4; Ga 3,28

BOH
videl,
že všetko, *čo*
UTVORIL,
bolo
VELMI
dobré.

GENEZIS 1,31

M
Ô
Ž
E
Š

jest'
ZO VŠETKÝCH
stromov
záhrady.
ALE NEJEDZ ZO
stromu
poznania
dobra
a ZLA.
GENEZIS 2,16-17

²⁸ Boh ich požehnal a povedal im: „Plodte sa a množte sa, naplňte zem a podmaňte si ju! Panujte nad morskými rybami, nad nebeským vtáctvom a nad všetkou zverou, čo sa pohybuje na zemi!“ ²⁹ Potom Boh povedal: „Dal som vám všetky semenné rastliny na zemi a všetky stromy, prinášajúce ovocie, v ktorom je semeno, aby vám boli pokrmom.“ ³⁰ No všetkým suchozemským živočíchom, všetkému nebeskému vtáctvu a všetkému živému tvorstvu, čo sa pohybuje po zemi, dávam za potravu všetky zelené byliny.“ Tak sa aj stalo. ³¹ Boh videl, že všetko, čo vytvoril, bolo veľmi dobré. Bol večer a bolo ráno, šiesty deň.

2 Takto boli dokončené nebesia, zem i všetky ich zástupy. ² Siedmeho dňa Boh dokončil svoje dielo, ktoré konal, a v siedmy deň si Boh odpočinul od všetkého, čo vytvoril. ³ Boh požehnal siedmy deň a posvätil ho, lebo v ten deň Boh prestal vykonávať celé svoje stvoriteľské dielo, ktoré vytvoril. ⁴ Takto sa udialo stvorenie neba a zeme.

Začiatky ľudstva

Keď Hospodin, Boh, vytvoril zem i nebo, ⁵ ešte nebol na zemi nijaký poľný ker a nerástla nijaká poľná bylina, lebo Hospodin, Boh, nezoslal na zem dážď a nebolo ani človeka, ktorý by obrábal zem. ⁶ Spodná voda však vyvierala zo zeme a zavlažovala celý zemský povrch. ⁷ Vtedy Hospodin, Boh, stvárnil človeka, prach zo zeme, a vdýchol mu do nozdier dych života. Tak sa stal človek živou bytosťou.

Záhrada v Edene

⁸ Hospodin, Boh, vysadil záhradu v Edene na východe a postavil do nej človeka, ktorého stvárnil. ⁹ Hospodin, Boh, dal vyrásť zo zeme stromom všetkých druhov, na pohľad lákavým a na jedenie chutným. Uprostred záhrady dal vyrásť stromu života a stromu poznania dobra a zla.

¹⁰ Z Edenu vytekala rieka, aby zavlažovala záhradu. Odtiaľ sa rozdeľovala na štyri hlavné toky. ¹¹ Meno prvého je Pišón; ten obteká celú krajinu Chavila, kde sa vyskytuje zlato. ¹² Zlato tej krajiny je rýdze. Tam sa nachádza bdéliová živica a ónyxový kameň. ¹³ Meno druhej rieky je Gichón. Tá obteká celú krajinu Kúš. ¹⁴ Meno tretej rieky je Tigris^a. Tá tečie na východ od Asýrie. Štvrtou riekou je Eufrat^b.

¹⁵ Hospodin, Boh, vzal človeka a umiestnil ho v záhrade Eden, aby ju obrábal a strážil. ¹⁶ Hospodin, Boh, prikázal človekovi: „Môžeš jesť zo všetkých stromov záhrady, ¹⁷ ale nejedz zo stromu poznania dobra a zla, lebo v deň, v ktorom by si z neho jedol, určite zomrieš.“

Stvorenie ženy

¹⁸ Potom Hospodin, Boh, povedal: „Nie je dobré človekovi byť samému. Urobím mu pomoc, ktorá mu bude rovnocenná.“ ¹⁹ Keď Hospodin, Boh, stvárnil z hlíny všetku poľnú zver a všetko nebeské vtáctvo, priviedol ich k človekovi, aby videl, ako ich pomenuje. Ako človek pomenoval každú živú bytosť, tak sa volá. ²⁰ Človek dal mená všetkému dobytku, všetkým nebeským vtákom

^a Hebr. Chiddekel. | ^b Hebr. Perát.

1,28 Ž 113,9; Múd 9,2; 10,2; Sir 17,2-4; Sk 17,26 **1,29** Ž 145,15; Oz 2,8 **1,30** Jób 38,41; Ž 111,5; 145,15 **1,31** Ž 104,24; Prís 3,19; Múd 11,24; Sir 16,29; 39,21,33; 1Tim 4,4 **2,1** Ž 104,2 **2,2** Ex 20,11; Heb 4,4 **2,3** Ex 16,23; Heb 4,1-11 **2,4** Jób 38,8-11 **2,5** Ž 65,10-11 **2,7** Gn 3,19; Ž 8,6; Iz 29,16; 42,5; Múd 7,1; 10,1; 15,8.11.16; Sir 17,1; Jn 20,22 **2,8** Iz 51,3; Ez 28,13 **2,9** Gn 3,22; Prís 3,18; Zj 2,7 **2,10** Ž 46,5; Ez 47,5; Zj 22,1 **2,11** Gn 10,7; 25,18; Sir 24,25 **2,12** Nm 11,7 **2,13** 1Krí 1,45 **2,14** Gn 41,1 **2,15** Gn 2,8 **2,16** Gn 3,1-2.11.17 **2,17** Gn 3,11.17 **2,18** Prís 31,11; Koh 4,9; Tob 8,6; Sir 36,29 **2,19** Ž 8,7

a všetkým poľným zvieratám, ale rovnocennú pomoc nenašiel. ²¹ Hospodin, Boh, dopustil na človeka tvrdý spánok, takže zaspal. Vybral mu jedno z rebier a miesto uzavrel mäsom. ²² Z rebra, ktoré vybral Hospodin, Boh, človekovi, utvoril ženu a priviedol ju k nemu. ²³ Tu človek zvolal:

„Toto je konečne kosť z mojich kostí

a telo z môjho tela!

Bude sa volať mužena,

lebo bola vzatá z muža!“

²⁴ Preto opustí muž svojho otca i matku a príľne k svojej žene a budú jedno telo. ²⁵ Obaja, človek i jeho žena, boli nahí, no jeden pred druhým sa nehanbili.

Pokušenie a pád

3 Had bol najľstivejší zo všetkých poľných zvierat, ktoré utvoril Hospodin, Boh. Povedal žene: „Naozaj vám Boh zakázal jesť zo všetkých stromov záhrady?“ ² Žena mu odpovedala: „Ovocie zo stromov v záhrade jesť smieme, ³ ale o ovoci stromu, ktorý je uprostred záhrady, Boh povedal: „Nejedzte z neho, nedotknite sa ho, aby ste nezomreli!““ ⁴ No had žene povedal: „Nie, určite nezomriete! ⁵ Boh totiž vie, že v deň, keď budete z neho jesť, otvoria sa vám oči a budete ako Boh, budete poznať dobro i zlo.“ ⁶ Žena videla, že by bolo dobré jesť zo stromu, lebo strom je na pohľad lákavý a na získanie múdrosti vábivý. Vzala z jeho ovocia, jedla, potom dala aj svojmu mužovi, ktorý bol s ňou, a jedol aj on. ⁷ Obom sa otvorili oči a spoznali, že sú nahí. Splietli figové listy a urobili si zástery. ⁸ Keď počuli hlas Hospodina, Boha, ktorý sa prechádzal po záhrade za popoludňajšieho vánku, ukryl sa človek i jeho žena pred Hospodinom, Bohom, medzi stromy záhrady. ⁹ Hospodin, Boh, zavolať na človeka a opýtal sa ho: „Kde si?“ ¹⁰ On odpovedal: „Počul som tvoj hlas v záhrade, zľakol som sa, pretože som nahý, a tak som sa skryl.“ ¹¹ Potom sa ho spýtal: „Kto ti povedal, že si nahý? Nejedol si azda zo stromu, z ktorého som ti zakázal jesť?“ ¹² Človek odvetil: „Žena, ktorú si mi dal, aby bola so mnou, dala mi z toho stromu, tak som jedol.“ ¹³ Nato povedal Hospodin, Boh, žene: „Čo si to urobila?“ Ona odpovedala: „Had ma naviedol, tak som jedla.“

Trest a milosť

¹⁴ Hospodin, Boh, povedal hadovi:

„Pretože si to urobil, budeš prekliaty,

vyvrhnutý spomedzi všetkého dobytká

a všetkých divých zvierat.

Budeš sa plaziť po bruchu

a hľtať prach po všetky dni svojho života.

¹⁵ Nepriateľstvo ustanovujem medzi tebou a ženou,

medzi твоjím potomstvom a jej potomstvom;

ono ti rozšliape hlavu, ty mu však zraníš päťu!“

¹⁶ Žene povedal:

„Rozmnožím tvoje trápenie v tehotenstve,

v bolestiach budeš rodiť deti.

2,21 Gn 15,12; 1Sam 26,12; Mt 19,6 **2,22** 1Tim 2,13 **2,23** Gn 29,14; Ef 5,28-30 **2,24** Mal 2,15; Mt 19,5; Mk 10,7; Ef 5,31 **2,25** Gn 3,7; Iz 47,3 **3,1** Gn 2,17; Jób 1,7; Múd 2,24; Sir 25,24; 2Kor 11,3; Zj 12,9 **3,2** Gn 2,16 **3,4** Jn 8,44; 2Kor 11,3 **3,5** Iz 14,14; Ez 28,2; 2Tes 2,4 **3,6** Múd 10,1; 1Tim 2,14; Jk 1,14-15; 1Jn 2,16 **3,7** Gn 2,25 **3,8** Lv 26,12; Jób 34,21; Ž 139,7-12 **3,9** 1Krl 19,9 **3,10** Ex 19,16; Dt 5,5 **3,11** Gn 2,17-25 **3,12** Gn 2,22; Jk 1,13 **3,13** Rim 7,11; 1Tim 2,14 **3,14** Dt 28,15-20; Iz 49,23; Mich 7,17 **3,15** Jn 8,44; Rim 16,20; Heb 2,14; 1Jn 3,8; Zj 12,17; 20,1-3 **3,16** Iz 13,8; 1Kor 11,3; Ef 5,22; 1Tim 2,15

Budeš túžiť po svojom mužovi,
ale on bude vládnuť nad tebou.“

¹⁷ Mužovi povedal:

„Pretože si poslúchol hlas svojej ženy
a jedol si zo stromu,
z ktorého som ti zakázal jesť,
nech je pre teba prekliata pôda.
S námahou sa z nej budeš živiť
po všetky dni svojho života.

¹⁸ Trnie a bodľacie ti bude rodiť
a ty budeš jesť poľné byliny.

¹⁹ V pote tváre budeš jesť chlieb,
kým sa nevrátiš do zeme,
lebo z nej si bol vzatý,
veď prach si a do prachu sa vrátiš.“

²⁰ Človek dal svojej žene meno Eva, pretože ona bola matkou všetkých živých. ²¹ Hospodin, Boh, urobil mužovi a jeho žene kožené šaty a zaodel ich. ²² Potom Hospodin, Boh, povedal: „Hľa, človek sa stal ako jeden z nás: Pozná dobro i zlo. Len aby teraz nesiahol rukou na strom života, nejedol z neho a nežil naveky!“ ²³ Hospodin, Boh, ho vyhnal zo záhrady Eden, aby obrábal pôdu, z ktorej bol vzatý. ²⁴ Odohnal človeka a na východ od záhrady Eden postavil cherubov a blýskavý plamenný meč, aby strážili cestu k stromu života.

Kain a Ábel

4 Adam poznal svoju ženu Evu, ona počala, porodila Kaina a povedala: „Dostala som muža od Hospodina.“ ² Porodila aj jeho brata Ábela. Ábel sa stal pastierom oviec, ale Kain obrábal pôdu. ³ Po istom čase priniesol Kain obetu Hospodinovi z poľných plodín. ⁴ Ábel obetoval prvorodené zo svojho stáda s tukom. Hospodin priaznivo zhliadol na Ábela a na jeho obetu, ⁵ ale na Kaina a na jeho obetu tak nepohliadol. Kain sa veľmi nahneval a tvár sa mu zamračila. ⁶ Hospodin povedal Kainovi: „Prečo sa hneváš? Prečo sa ti tvár tak zamračila? ⁷ Či neprijmem aj teba, ak budeš robiť dobre? No ak nerobíš dobre, pri dverách číha na teba hriech a jeho žiadostivosť, ale ty ju máš ovládať.“

⁸ Kain povedal svojmu bratovi Ábelovi: „Vyjdime von!“ Keď boli na poli, Kain napadol svojho brata Ábela a zabil ho. ⁹ Tu sa Hospodin spýtal Kaina: „Kde je tvoj brat Ábel?“ On odvetil: „Neviem. Som azda strážcom svojho brata?“ ¹⁰ Opäť sa ho spýtal: „Čo si to urobil? Hlas krvi tvojho brata kričí ku mne zo zeme. ¹¹ Teraz budeš kľatbou vyhnaný z pôdy, ktorá otvorila ústa, aby z tvojej ruky vypila krv tvojho brata. ¹² Keď budeš obrábať pôdu, už ti nevydá svoju silu. Budeš sa nepokojne potulovať po zemi.“ ¹³ Kain povedal Hospodinovi: „Môj trest je väčší, než vládzem zniesť. ¹⁴ Ty ma dnes vyháňaš z pôdy a budem sa skrývať pred tebou. Budem sa nepokojne potulovať po zemi; ktokoľvek ma stretnie, zabije ma.“ ¹⁵ Hospodin mu však povedal: „Nie, to sa nestane, lebo

3,17 Gn 5,29; Koh 2,22; Rim 8,20-22 **3,18** Jób 31,40; Heb 6,8 **3,19** Jób 7,21; 34,15; Ž 90,3; 104,23; Sir 7,1; 40,11 **3,20** 2Kor 11,3 **3,22** Gn 1,26 **3,23** Gn 4,2 **3,24** Ex 25,18-22; Ž 18,11; Ez 10,1 **4,1** 1Jn 3,12; Júd 11 **4,2** Ž 78,71; Ez 34,23; Lk 11,51; Jn 10,11,14 **4,3** Lv 2,1-2; Nm 18,12 **4,4** Ex 13,2; Lv 3,3; Dt 15,19; Heb 11,4 **4,5** Jób 5,2; Ž 51,18; Prís 21,27 **4,6** Jon 4,4; Ef 4,26 **4,7** Jób 11,15-20; Iz 59,12; Sir 37,1; Rim 6,16; Jk 5,9 **4,8** Múd 10,3; Mt 23,35; 1Jn 3,12; Júd 11 **4,9** Ž 10,13; Jn 8,44 **4,10** Ex 21,12; Jób 16,18; Ž 9,13; Mt 23,35; Heb 12,24 **4,11** Dt 11,28 **4,12** Dt 28,15-24; Ž 107,34; Sir 36,30 **4,14** Gn 9,6; Ex 21,12; Ž 51,13 **4,15** Lv 26,21; Ž 79,12; Ez 9,4,6

vrchu urobíš svetlík na jeden lakeť. Do bočnej steny korábu osadíš dvere; urob v ňom spodné, stredné a vrchné podlažie.

¹⁷ Ja privediem vody potopy na zem, aby som spod neba vyhubil každého tvora, v ktorom je dych života. Všetko, čo je na zemi, zahynie. ¹⁸ S tebou uzavriem zmluvu; do korábu vojdeš ty, tvoji synovia, tvoja žena a tvoje nevesty. ¹⁹ Zo všetkých druhov živočíchov vezmeš do korábu po páre, aby s tebou zostali nažive; bude to samec a samica. ²⁰ Vojdú ta s tebou po páre z vtáctva, dobytky i zo všetkých zemských plazov podľa svojich druhov, aby zostali nažive. ²¹ Ty si vezmi z každej potraviny, čo sa môže jesť, a zhromaždi ju k sebe; tebe aj im to bude za pokrm.“ ²² Noach urobil všetko tak, ako mu Boh prikázal.

Vstup do korábu

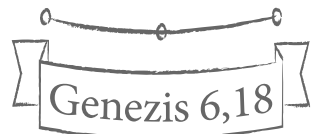
7 Potom Hospodin povedal Noachovi: „Vojdi do korábu s celou svojou rodinou, lebo som videl, že si spravodlivý pred mnou v tomto pokolení. ² Zo všetkých čistých zvierat vezmi so sebou sedem párov, samca a samicu; z nečistých zvierat po páre, samca a samicu. ³ Aj z nebeského vtáctva vezmeš po sedem párov, samca a samicu, aby sa zachovalo potomstvo na celej zemi, ⁴ lebo ešte sedem dní a potom spustím na zem dážď trvajúci štyridsať dní a štyridsať nocí a vyhubím z povrchu zeme každú bytosť, ktorú som utvoril.“ ⁵ Noach urobil všetko, čo mu rozkázal Hospodin. ⁶ Noach mal šesťsto rokov, keď voda potopy zaplavila zem.

⁷ Noach vošiel do korábu a s ním aj jeho synovia, jeho žena a jeho nevesty pred vodami potopy. ⁸ Z čistých i z nečistých zvierat, z vtáctva a zo všetkého, čo sa hýbe na zemi, ⁹ vošlo po dvoch k Noachovi do korábu, samec a samica, ako mu prikázal Boh.

Potopa

¹⁰ Keď prešlo sedem dní, valila sa voda potopy na zem. ¹¹ V šesťstom roku Noachovho života, v druhom mesiaci, sedemnásteho dňa toho mesiaca, vyrazili všetky pramene obrovskej prahlbiny, roztvorili sa nebeské uzávery ¹² a pršalo na zem štyridsať dní a štyridsať nocí. ¹³ V ten istý deň vošiel do korábu Noach a s ním jeho synovia Šém, Chám a Jefet, jeho žena a jeho tri nevesty. ¹⁴ Oni a všetky zvieratá, všetok dobytok, všetky plazy, čo sa hýbu na zemi, všetko vtáctvo, všetky operence a okrídlence podľa svojich druhov ¹⁵ vošli k Noachovi do korábu po páre zo všetkých tvorov, v ktorých je dych života. ¹⁶ Zo všetkých tvorov vošiel samec a samica tak, ako mu Boh prikázal. Hospodin za ním zavrel koráb.

¹⁷ Na zemi nastala štyridsaťdňová potopa. Voda stúpala, zdvihla koráb a ten sa vzniesol zo zeme. ¹⁸ Voda veľmi stúpala a zaplavovala všetko na povrchu zeme, no koráb sa vznášal na vode. ¹⁹ Voda tak veľmi stúpala nad pevninou, že zatopila všetky vysoké vrchy pod širým nebom. ²⁰ O pätnásť laktov prevyšovala voda vrchy, ktoré pokrýla. ²¹ Zahynuli všetky tvory, ktoré sa pohybovali po zemi, vtáctvo, dobytok, divá zver, plazy, ktoré sa hýbali po zemi, i všetci ľudia. ²² Z toho, čo bolo na suchej zemi, zahynulo všetko, čo malo v nozdrách dych života. ²³ Boh zahubil všetky bytosti, čo boli na povrchu zeme: ľudí, dobytok, plazy a nebeské vtáctvo. Všetko bolo vyhubené zo zeme, ostal iba Noach a to, čo bolo s ním v korábe. ²⁴ Voda ovládala zem stopäťdesiat dní.

NOVÁ
ZMLUVA

Rodokmeň Ježiša Krista

1 Rodokmeň Ježiša Krista, syna Dávida, syna Abraháma. ² Abrahám splodil Izáka, Izák splodil Jákoba, Jákob splodil Júdu a jeho bratov, ³ Júda s Tamar splodil syna Pereca a Zeracha, Perec splodil Checróna, Checrón splodil Ráma, ⁴ Rám splodil Amminadába, Amminadáb splodil Nachšóna, Nachšón splodil Salmóna. ⁵ Salmón s Ráchab splodil syna Boaza, Boaz s Rúť splodil Obéda, Obéd splodil Izaja, ⁶ Izaj splodil kráľa Dávida.

Dávid splodil s Uriášovou manželkou Šalamúna, ⁷ Šalamún splodil Rechabeáma, Rechabeám splodil Abijáma, Abijám splodil Asu, ⁸ Asa splodil Jošafáta. Jošafát splodil Joráma, Jorám splodil Uzziju, ⁹ Uzzija splodil Jotáma, Jotám splodil Acháza, Acház splodil Chizkiju, ¹⁰ Chizkija splodil Menašeho, Menaše splodil Amóna, Amón splodil Joziáša, ¹¹ Joziáš splodil Jechonju a jeho bratov za babylonského zajatia.

¹² Po babylonskom zajatí Jechonja splodil Šealtiel, Šealtiel splodil Zerubbábel, ¹³ Zerubbábel splodil Abiúda, Abiúd splodil Eljakíma, Eljakím splodil Azora, ¹⁴ Azor splodil Cadóka, Cadók splodil Achíma, Achím splodil Eliúda, ¹⁵ Eliúd splodil Eleazára, Eleazár splodil Matana, Matan splodil Jákoba, ¹⁶ Jákob splodil Jozefa, manžela Márie, z ktorej sa narodil Ježiš, nazývaný Kristus.

¹⁷ A tak všetkých pokolení od Abraháma po Dávida bolo štrnásť, od Dávida po babylonské zajatie štrnásť a od babylonského zajatia po Krista štrnásť.

Narodenie Ježiša Krista

¹⁸ S narodením Ježiša Krista to bolo takto: Jeho matka Mária bola zasnúbená s Jozefom. Skôr však, ako sa zišli, ukázalo sa, že počala z Ducha Svätého. ¹⁹ Jej muž Jozef bol však spravodlivý a nechcel ju verejne vystaviť hanbe. Rozhodol sa teda tajne ju prepustiť. ²⁰ Keď o tom uvažoval, zjavil sa mu vo sne Pánov anjel a povedal: „Jozef, syn Dávida, neboj sa prijať Máriu, svoju ženu. Veď to, čo sa v nej počalo, je z Ducha Svätého. ²¹ Porodí syna a dáš mu meno Ježiš, lebo on zachráni svoj ľud z jeho hriechov.“ ²² Toto všetko sa stalo, aby sa splnilo, čo Pán povedal prostredníctvom proroka:

²³ *Hľa, panna počne a porodí syna a dajú mu meno Emanuel,*

čo v preklade znamená: *Boh s nami*. ²⁴ Keď Jozef precitol zo spánku, urobil, ako mu prikázal Pánov anjel, a prijal svoju manželku. ²⁵ Nepoznal ju^a však, kým neporodila^b syna, ktorému dal meno Ježiš.

Návšteva mudrcov

2 Keď sa za čias kráľa Herodesa v judskom Betleheme narodil Ježiš, prišli do Jeruzalema mudrci z východu. ² Pýtali sa: „Kde je ten práve narodený

HLADAJTE

však najprv

Božie

kráľovstvo

a

JEHO

spravodlivosť

a toto všetko

sa vám

pridá.

Matúš 6,33

^a Alt. neobcoval s ňou. | ^b Var. + svojho prvorođeného.

1,17 Lk 3,23-38 **1,2-6** 1Krn 1,34; 2,1-15 **1,3-6** Rúť 4,18-22 **1,6-13** 1Krn 3,5-17 **1,11** 2Krl 24,14 **1,17** Ga 4,4

1,18 Lk 1,27-35 **1,21** Lk 1,31 **1,23** Iz 7,14 **1,25** Lk 2,7-21 **2,1** 1Krl 5,10; Lk 1,5; 2,4 **2,2** Nm 24,17; Jer 23,5

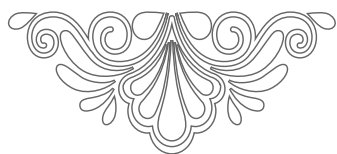
Dajú mu
meno
EMANUEL.

čo v preklade
znamená:

BOH

S NAMI.

Matúš 1,23

židovský kráľ? Videli sme totiž na východe^c jeho hviezdu a prišli sme sa mu pokloniť.“³ Keď to počul kráľ Herodes, rozrušil sa a s ním aj celý Jeruzalem.⁴ Zvolal všetkých veľkňazov a zákonníkov ľudu a vypytoval sa ich, kde sa má narodiť Mesiáš^d.⁵ Odpovedali mu: „V judskom Betleheme, tak ako to napísal prorok:

*6 A ty, Betlehem, v judskej krajine,
vôbec nie si najmenší medzi judskými poprednými mestami,
lebo z teba vyjde vládca,
ktorý bude pásť môj ľud, Izrael.“*

⁷ Vtedy Herodes zavolał potajomky mudrcov a dôkladne sa ich vypytoval, kedy sa im zjavila hviezda. ⁸ Poslal ich do Betlehema a povedal: „Choďte a podrobne zistite všetko o tom dieťati. Keď ho nájdete, oznámte mi to, aby som sa mu aj ja šiel pokloniť.“⁹ Oni vypočuli kráľa a odišli. A hľa, hviezda, ktorú videli na východe^e, išla pred nimi, až zastala nad miestom, kde bolo dieťaťko. ¹⁰ Keď uvideli hviezdu, naplnila ich veľmi veľká radosť. ¹¹ Vošli do domu, uvideli dieťaťko s jeho matkou Máriou. Padli na zem a klaňali sa mu. Otvorili svoje klenotnice a obetovali mu dary: zlato, kadidlo a myrhu. ¹² Na pokyn vo sne, aby sa nevracali k Herodesovi, inou cestou sa vrátili do svojej krajiny.

Útek do Egypta a vraždenie detí v Betleheme

¹³ Keď odišli, Jozefovi sa zjavil vo sne Pánov anjel a povedal: „Vstaň, vezmi dieťaťko i jeho matku a uteč do Egypta! Zostaň tam tak dlho, kým ti nepoviem. Herodes bude totiž hľadať dieťaťko, aby ho zahubil.“¹⁴ A tak Jozef vstal, vzal za noci dieťaťko i jeho matku a odišiel do Egypta. ¹⁵ Zostal tam až do Herodesovej smrti, aby sa splnilo to, čo povedal Pán ústami proroka: *Z Egypta som povolal svojho syna.*

¹⁶ Keď potom Herodes zbadal, že ho mudrci oklamali, veľmi sa nahneval. Dal povraždiť v Betleheme a na celom okolí všetkých chlapcov do dvoch rokov, a to podľa času, na ktorý sa dôkladne povypytoval mudrcov. ¹⁷ Vtedy sa splnilo, čo povedal prorok Jeremiáš:

*18 Hlas bolo počuť v Ráme,
plač a veľký nárek.
Ráchel oplakávala svoje deti
a nechcela sa dať potešiť, lebo ich už niet.*

Návrat z Egypta

¹⁹ Keď Herodes zomrel, Pánov anjel sa vo sne zjavil Jozefovi v Egypte a povedal: „Vstaň, vezmi dieťaťko a jeho matku a choď do izraelskej krajiny, lebo tí, čo chceli vziať život dieťaťku, pomreli.“²¹ Jozef vstal, vzal dieťaťko i jeho matku a vrátil sa do izraelskej krajiny. ²² Keď však počul, že Archelaos kraľuje v Judsku namiesto svojho otca Herodesa, bál sa tam ísť. Na pokyn zo sna odišiel do Galiley. ²³ Tam sa usadil v meste, ktoré sa volalo Nazaret. Tak sa splnilo to, čo hovorili proroci, že sa bude volať Nazaretský.

^c Alt. vychádzať. | ^d Hebr. Mašiach = gr. Christos = Pomazaný. | ^e Alt. vychádzať.
2,5 Jn 7,42 2,6 2Sam 5,2; Mich 5,1 2,10 Lk 2,10 2,11 Ž 72,10-11.15; Iz 60,6 2,15 Ex 4,22-23; Oz 11,1
2,18 Jer 31,15 2,20 Ex 4,19 2,23 Sdc 13,5; Lk 2,39; Jn 1,45-46

Ján Krstiteľ

3 V tých dňoch vystúpil Ján Krstiteľ, ktorý hlásal v judskej púšti: ² „Kajajte sa, lebo sa priblížilo nebeské kráľovstvo. — ³ Je to ten, o ktorom bolo povedané ústami proroka Izaiáša:

Hlas volajúceho na púšti:

*Pripravte cestu Pánovi,
vyrovajte mu chodníky!“*

⁴ Ján mal odev z tavej srsti a kožený opasok okolo bedier. Živil sa kobyilkami a medom divých včiel. ⁵ Vtedy prichádzali k nemu obyvatelia Jeruzalema, ba celého Judska a celého okolia Jordánu. ⁶ Vyznávali svoje hriechy a on ich krstil v rieke Jordán.

⁷ Keď zbadal, že aj mnohí farizeji a saduceji^f prichádzajú k jeho krstu, povedal im: „Vretníctvo plemeno, kto vám ukázal, ako uniknúť pred prichádzajúcim hnevom?! ⁸ Prinášajte ovocie hodné pokánia ⁹ a nemyslite si, že si môžete povedať: „Máme otca Abraháma.“ Lebo hovorím vám, že Boh môže stvoriť Abrahámovi potomkov aj z týchto kameňov. ¹⁰ Sekera je už položená ku koreňu stromov. A tak každý strom, ktorý neprináša dobré ovocie, bude vyťatý a hodený do ohňa. ¹¹ Ja vás síce krstím vodou na pokánie, ale ten, čo prichádza po mne, je mocnejší ako ja. Nie som hoden ani len nosiť mu sandále. On vás bude krstiť Duchom Svätým a ohňom. ¹² Má v ruke vejačku a prečistí namlátené zrno; pšenicu zhromaždí do sýpky, no plevy spáli v neuhasiteľnom ohni.“

Pokrstenie Ježiša

¹³ Vtedy prišiel Ježiš z Galiley k Jordánu za Jánom, aby sa mu dal pokrstiť. ¹⁴ Ján mu však chcel v tom zabrániť a povedal: „Ja by som sa mal tebe dať pokrstiť, a ty prichádzaš ku mne?“ ¹⁵ Ale Ježiš mu odpovedal: „Nechaj to teraz! Patrí sa nám naplniť všetko, čo je spravodlivé.“ A tak mu Ján už nebránil. ¹⁶ Po krste Ježiš hneď vystúpil z vody. Vtom sa mu otvorili nebesia a videl Božieho Ducha, ktorý ako holubica zostupoval naňho. ¹⁷ A z nebies zaznel hlas: „Toto je môj milovaný Syn, v ktorom mám zalúbenie.“

Pokúšanie na púšti

4 Nato Duch viedol Ježiša na púšť, aby ho tam diabol pokúšal. ² Ježiš sa postil štyridsať dní a štyridsať nocí, až napokon celkom vyhladol. ³ Prišiel k nemu pokúšiteľ a povedal: „Ak si Boží Syn, rozkáž, aby sa z týchto kameňov stali chleby.“ ⁴ On mu však odpovedal: „Je napísané:

*Človek bude žiť nielen z chleba,
ale z každého slova,
ktoré vychádza z Božích úst.“*

⁵ Diabol ho potom vzal do svätého mesta, postavil ho na chrámovej cimburie ⁶ a povedal mu: „Ak si Boží Syn, vrhni sa dolu. Veď je napísané:

*Svojím anjelom prikáže o tebe,
a vezmú ťa na ruky,
aby si si neudrel nohu o kameň.“*

^f Gr. sadukaioi.

3,7-6 Mk 1,2-6; Lk 3,3-6; Jn 1,19-23 3,2 Mt 4,17; 10,7 3,3 Iz 40,3 3,4 2Krl 1,8; Zach 13,4 3,7-10 Lk 3,7-9

3,7 Mt 23,33; 1Tes 1,10 3,9 Jn 8,33 3,10 Mt 7,19 3,11-12 Mk 1,7-8; Lk 3,15-17; Jn 1,24-28; Sk 13,25

3,12 Mt 13,30 3,13-17 Mk 1,9-11; Lk 3,21-22; Jn 1,32-34 3,14 Jn 13,6-7 3,15 Mt 5,17 3,17 Ž 2,7; Iz 42,1;

Mt 12,18; 17,5 4,1-11 Mk 1,12-13; Lk 4,1-13 4,1 Heb 2,18 4,2 Ex 34,28; 1Krl 19,8 4,4 Dt 8,3; Múd 16,26

4,5 Neh 11,1 4,6 Ž 91,11-12; 2Mak 11,6

⁷ Ježiš mu odpovedal: „Napísané je však aj: *Nebudeš pokúšať Pána, svojho Boha.*“ ⁸ Nato ho diabol vzal na veľmi vysoký vrch, ukázal mu všetky kráľovstvá sveta a ich slávu ⁹ a povedal mu: „Toto všetko ti dám, ak padneš predomnou a budeš sa mi klaňať.“ ¹⁰ Vtedy mu Ježiš odpovedal: „Odíď, satan! Lebo je napísané:

*Pánovi, svojmu Bohu sa budeš klaňať
a jedine jemu budeš slúžiť.“*

¹¹ Tu ho diabol opustil a vtom prišli anjeli, ktorí mu slúžili.

Začiatky činnosti v Galilei

¹² Keď Ježiš^a počul, že Ján uväznili, odobral sa do Galilej. ¹³ Zanechal Nazaret^h a usadil sa v prímorskom Kafarnaume na území Zebulúna a Naftaliho, ¹⁴ aby sa splnilo, čo povedal prorok Izaiáš:

*¹⁵ Krajina Zebulún a krajina Naftali,
na ceste k moru za Jordánom,
pohanská Galilea.*

*¹⁶ Ľud bývajúcí v temnotách
uvidel veľké svetlo
a tým, čo sedeli v krajine a tóni smrti,
vyšlo svetlo.*

¹⁷ Odvtedy začal Ježiš hlásať: „Kajajte sa, lebo sa priblížilo nebeské kráľovstvo.“

Povolanie prvých učeníkov

¹⁸ Keď Ježiš išiel popri Galilejskom mori, uvidel dvoch bratov: Šimona, ktorý sa volal Peter, a jeho brata Ondreja, ako hádzali sieť do mora. Boli totiž rybári. ¹⁹ Zavolał ich: „Podte za mnou a urobím z vás rybárov ľudí.“ ²⁰ Obaja hneď zanechali sieť a nasledovali ho. ²¹ A keď odtiaľ poodišiel, videl iných dvoch bratov, Jakuba, Zebedejovho syna, a jeho brata Jána, ako na člně so svojím otcom Zebedejom opravovali sieť. Aj ich povolal ²² a oni hneď zanechali čln aj otca a nasledovali ho.

Účinkovanie v Galilei

²³ A tak chodil po celej Galilei a učil v ich synagógach. Hlásal evanjelium o kráľovstve a uzdravoval každú chorobu a každý neduh medzi ľuďom. ²⁴ Chýr o ňom sa rozšíril po celej Sýrii. Prinášali k nemu všetkých chorých, postihnutých rôznymi neduhmi a utrpením, posadnutých, námesačných a ochrnutých. A on ich uzdravoval. ²⁵ Išli za ním mnohé zástupy z Galilej a Desaťmestia, z Jeruzalema, Judska a Zajordánska.

Reč na vrchu

5 Keď Ježiš videl zástupy, vystúpil na vrch, sadol si a jeho učeníci pristúpili k nemu. ² Otvoril ústa a začal ich učiť:

Blahoslavenstvá

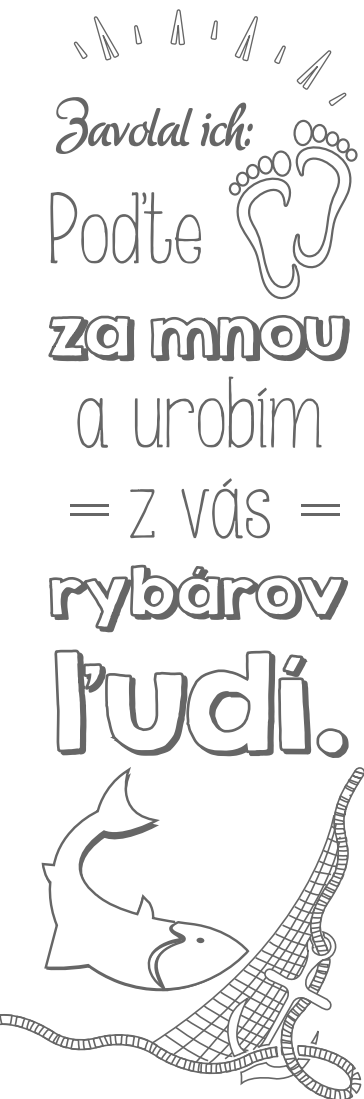
³ „Blahoslaveníⁱ chudobní v duchu,
lebo ich je nebeské kráľovstvo.

^a Var. – Ježiš. | ^h Var. Nazaru. | ⁱ Alt. Blažení.

4,7 Dt 6,16 **4,10** Mt 6,13 **4,12-17** Mk 1,14-15; Lk 4,14-15 **4,13** Jn 2,12 **4,15-16** Iz 8,23-9,1 **4,16** Lk 1,79

4,17 Mt 3,2; 10,7 **4,18-22** Mk 1,16-20; Lk 5,1-11; Jn 1,40-42 **4,23** Mt 9,35; Mk 1,39 **4,24** Mt 8,16; 14,35; 15,30

4,25 Mk 3,7-8; Lk 6,17-18 **5,1** Mk 3,13 **5,3-12** Lk 6,20-26

Matúš 4,19

- ⁴ Blahoslavení plačúci,
lebo oni budú potešení.
⁵ Blahoslavení tichí,
lebo oni budú dedičmi zeme.
⁶ Blahoslavení hladní a smädní po spravodlivosti,
lebo oni budú nasýtení.
⁷ Blahoslavení milosrdní,
lebo im sa dostane milosrdenstva.
⁸ Blahoslavení čistého srdca,
lebo oni uvidia Boha.
⁹ Blahoslavení tvorcovia pokoja,
lebo oni sa budú volať Božími synmi.
¹⁰ Blahoslavení prenasledovaní pre spravodlivosť,
lebo ich je nebeské kráľovstvo.
¹¹ Blahoslavení ste, keď vás budú pre mňa haniť, prenasledovať a všetko zlé
na vás živo hovoriť. ¹² Radujte sa a vesel'te sa, lebo v nebesiach máte veľkú
odmenu. Veď takto prenasledovali prorokov, ktorí boli pred vami.

Soľ zeme a svetlo sveta

¹³ Vy ste soľ zeme. Ak soľ stratí chuť, čo jej dodá slanosť? Už nie je na nič súca, len ju vyhodí von, aby ľudia po nej šliapali.

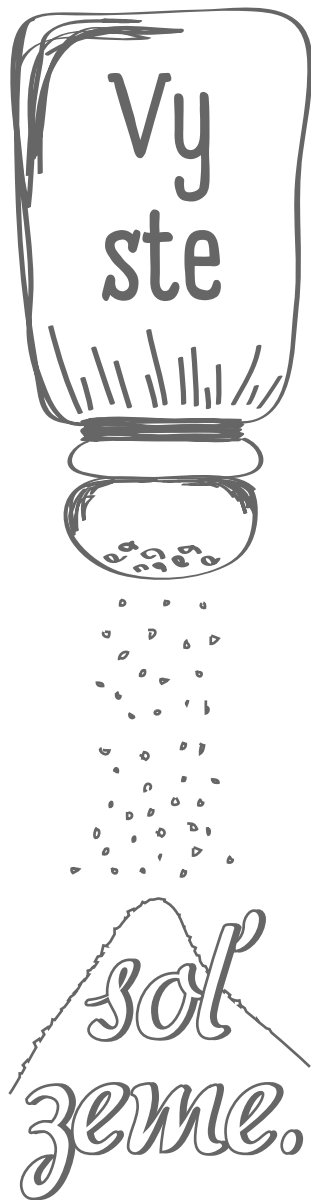
¹⁴ Vy ste svetlo sveta. Mesto, ktoré leží na vrchu, sa nedá ukryť. ¹⁵ Ani lampu nezažnú a nepostavia pod mericu, ale na svietnik, aby svietila všetkým v dome. ¹⁶ Nech tak svieti vaše svetlo pred ľuďmi, aby videli vaše dobré skutky a oslavovali vášho Otca, ktorý je v nebesiach!

O Zákone

¹⁷ Nemysliť si, že som prišiel zrušiť Zákon alebo Prorokov. Neprišiel som zrušiť, ale naplniť. ¹⁸ Amen, hovorím vám: Pokiaľ sa nepominie nebo a zem, nepominie sa ani najmenšie písmenko, ani jediná čiarka zo Zákona, kým sa všetko nestane. ¹⁹ Kto by teda zrušil čo len jedno z týchto najmenších prikázaní a učil by tak ľudí, bude označený za najmenšieho v nebeskom kráľovstve. Kto ich však bude zachovávať a učiť, bude označený za veľkého v nebeskom kráľovstve. ²⁰ Hovorím vám, že nikdy nevojedete do nebeského kráľovstva, ak vaša spravodlivosť nebude oveľa väčšia ako spravodlivosť zákonníkov a farizejov.

Nezabiješ

²¹ Počuli ste, že otcom bolo povedané: *Nezabiješ!* Kto by však zabil, musí ísť pred súd. ²² Ale ja vám hovorím: Každý, kto sa hnevá na brata^k, musí ísť pred súd. Kto by povedal bratovi: „Hlupák“^l, musí ísť pred veľradu. Kto by povedal: „Blázon“^m, musí ísť do ohnivého pekla. ²³ Keby si teda prinášal dar na oltár a tam by si sa rozpamätal, že tvoj brat má niečo proti tebe, ²⁴ nechaj svoj dar tam pred oltárom a odíď; najprv sa zmier so svojim bratom a až potom príď

Matúš 5,13

^l Var. – Kto ich však... v nebeskom kráľovstve. | ^k Var. + bez príčiny. | ^m Aram. raka = prázdny, sprostý (židovská opovrhlivá nadávka). | ⁿ Hebr. alebo gr. móre = blázon, bezbožník (najhrubšie židovské náboženské odsúdenie).

5,4 Iz 61,2-3; Sir 48,24; Jn 16,20 **5,5** Ž 37,11 **5,6** Iz 55,1 **5,7** Jk 2,13 **5,8** Ž 24,3-4 **5,9** Heb 12,14 **5,10** 1Pt 3,14 **5,11** 1Pt 4,14 **5,12** Mt 23,37; Sk 7,52; Heb 11,37-38; Jk 5,10 **5,13** Mk 9,50; Lk 14,34-35 **5,14** Ef 5,8

5,15 Mk 4,21; Lk 8,16; 11,33 **5,16** Ef 5,8-9; Flm 2,15; 1Pt 2,12 **5,17** Mt 3,15 **5,18** Bar 4,1; Lk 16,17 **5,19** Jk 2,10 **5,21** Ex 20,13 **5,22** 1Jn 3,15

Vy ste

svetlo
sveta.

Nech tak *svieti*

vaše svetlo **PRED ĽUĎMI,**

ABY VIDELI VAŠE DOBRÉ SKUTKY

A OSLAVOVALI

VÁŠHO

Otca,

KTORÝ

JE

V NEBESIACH!

MATÚŠ 5,14.16

a obetuj svoj dar.²⁵ Pokonaj sa rýchlo so svojim protivníkom, kým si s ním na ceste. Inak ťa tvoj protivník odovzdá sudcovi, sudca strážnikovi a uvrhnú ťa do väzenia.²⁶ Amen, hovorím ti: Nevysjdeš odtiaľ, kým nezaplatíš do posledného halieraⁿ.

O cudzoložstve

²⁷ Počuli ste, že bolo povedané: *Nescudzoložíš!*²⁸ Ja vám však hovorím: Každý, kto sa žiadostivo pozerá na ženu, už s ňou v srdci scudzoložil.²⁹ Ak ťa teda pravé oko zvädza na hriech, vylúp ho a odhoď od seba. Je pre teba totiž lepšie, ak zahynie jeden tvoj úd, ako keby celé tvoje telo bolo uvrhnuté do pekla.³⁰ A ak ťa zvädza na hriech tvoja pravá ruka, odtni ju a odhoď od seba. Je pre teba totiž lepšie, ak zahynie jeden tvoj úd, ako keby celé tvoje telo prišlo do pekla.

O rozvode

³¹ Bolo povedané: *Kto by prepustil svoju manželku, nech jej dá prepúšťací list.*³² Ja vám však hovorím: Každý, kto prepustí svoju manželku — okrem dôvodu smilstva —, vystavuje ju cudzoložstvu, a kto by sa oženil s prepustenou, cudzoloží.

O prisaha

³³ Ďalej ste počuli, že otcom bolo povedané: *Nebudeš krivo prisahat', ale splniš Pánovi svoje prisahy.*³⁴ Ja vám však hovorím, aby ste vôbec neprisahali; ani na nebo, lebo je Božím trónom,³⁵ ani na zem, lebo je podnožkou jeho nôh, ani na Jeruzalem, lebo je mestom veľkého Kráľa.³⁶ Neprisahaj ani na svoju hlavu, lebo nemôžeš ani jeden vlas urobiť bielym alebo čiernym.³⁷ Vaša reč nech je: „Áno — áno, nie — nie.“ Čo je navyše, pochádza od zlého^o.

O odplate

³⁸ Počuli ste, že bolo povedané: *Oko za oko a zub za zub.*³⁹ Ja vám však hovorím: Neprotivte sa zlému^p! Naopak: Tomu, kto ťa udrie po pravom líci, nadstav aj ľavé.⁴⁰ Tomu, kto sa chce s tebou súdiť a vziať ti spodné rúcho, nechaj aj plášť.⁴¹ Ak ťa bude dakto nútiť niesť náklad jednu míľ, choď s ním dve.⁴² Kto ťa prosí, tomu daj a neodvracaj sa od toho, kto si chce od teba požičať.

O láske k nepriateľom

⁴³ Počuli ste, že bolo povedané: *Milovať budeš svojho blížneho* a nenávidieť svojho nepriateľa.⁴⁴ Ja vám však hovorím: Milujte svojich nepriateľov^q a modlite sa za tých, ktorí vás prenasledujú^r,⁴⁵ aby ste boli synmi svojho Otca v nebesiach. Lebo on dáva vychádzať slnku nad zlými aj nad dobrými a zosiela dážď na spravodlivých aj nespravodlivých.⁴⁶ Veď keď budete milovať iba tých, čo vás milujú, aká vám patrí odmena? Či to isté nerobia aj mýtnici?⁴⁷ A ak budete pozdravovať iba svojich bratov, čo robíte navyše? Či to isté nerobia aj pohania?^s ⁴⁸ Vy teda buďte dokonalí, ako je dokonalý váš nebeský Otec.

ⁿ Gr. kodrantés, lat. quadrans = štvrtina drobnej rímskej mince. | ^o Alt. zo zlého. | ^p Gr. to ponéro = 1. (neprotivte sa) zlému človeku, 2. (neprotivte sa) zlým spôsobom, t. j. neodplácajte sa zlým za zlé.

^q Var. + dobrorečte tým, ktorí vás preklínajú, robte dobre tým, ktorí vás nenávidia.

^r Var. + a vás urážajú. | ^s Var. mýtnici.

5,21-26 Mt 18,34-35; Lk 12,58-59 **5,27** Ex 20,14 **5,29-30** Mt 18,8-9; Mk 9,43-48 **5,31** Dt 24,1 **5,31-32** Mt 19,3-9 **5,33** Lv 19,12; Nm 30,3; Dt 23,22 **5,34-35** Jk 5,12 **5,34** Iz 66,1 **5,35** Ž 48,3 **5,38** Ex 21,24; Lv 24,20; Dt 19,21 **5,39-42** Lk 6,29-30 **5,39** Prís 24,29; Rim 12,17; 1Pt 3,9 **5,40** 1Kor 6,7 **5,43** Lv 19,18 **5,43-48** Lk 6,27-28; 6,32-36 **5,44** Ex 23,4-5; Prís 25,21-22; Rim 12,20-21 **5,45** Ef 5,1 **5,48** Lv 19,2; Dt 18,13